

Geheel-onthouding : een eisch der christelijke vrijheid

<https://hdl.handle.net/1874/325824>

131
4
II

GEHEEL-ONTHOUDING

EEN EISCH DER

CHRISTELIJKE VRIJHEID,

DOOR

Zie 2 D 11 ¹⁴

J. H. GUNNING J^R.

WAGENINGEN,
M. C. BRONSVELD.
1872.

GENERAL INFORMATION

1. Name of the person

2. Date of birth

3. Address

153

De geëerde heer Uitgever van dit boekje wilde dat ik over de zaak der geheel-onthouding iets in het licht zou zenden. Ofschoon ik mij bewust ben, evenzeer in populariteit van uitdrukking als in bevoegdheid om in dezen getuigenis af te leggen, bij andere voorgangers, met name bij den heer ADAMA VAN SCHELTEMA, achter te staan, heb ik toch dat vriendelijk aanbod niet van de hand willen wijzen. Licht vallen deze bladzijden in handen van sommigen, die er nog weinig of niets over lazen, en kunnen hen tot nadenken wekken.

Bepaaldelijk wensch ik er toe bij te dragen, dat ons beginsel en onze weg als iets *anders* dan wat men gewoonlijk „de afschaffing” noemt, erkend worde. Wij eeren de bedoeling der afschaffingsgenootschappen van harte, en wenschen hun zooveel mogelijk vrucht op hun arbeid. Maar wij verwachten geen werkelijke overwinning van den drankvijand dan door het geloofsbeginnsel alléén. Evenwel zijn wij het ook wederom niet ééns met die welmeenende, maar lijdelijke geloovigen, welke zeggen: „dat de zondaar zich bekeere, dat zijn hart slechts vernieuwd worde, dan volgt al wat noodig is, ook op *dit* gebied, gelijk op ieder ander, van zelf.” Neen, dat de bedwelming bepaaldelijk een hoofd-karaktermerk van *onzen tijd*, en de sterke drank en het overige wat wij bestrijden, een machtig hulpmiddel tot die bedwelming des menschedoms in de hand des Vijands is, — dit wenschten wij van stonden aan der gansche maatschappij, ook

hun, die onze eigenlijke beweegreden niet verstaan, door de stille maar werkzame getuigenis onzer „geheel-onthouding” te verklaren.

Ik bid een ieder, man of vrouw, hierover ten ernstigste na te denken. Wie *niet* overtuigd is, moge nooit onze gedragslijn navolgen, noch in onze huizen of anders in 'onze tegenwoordigheid, uit een zeker liefdevol ontzien, zich van iets onthouden. Al wat hierin niet uit vrolijke overtuiging geschiedt, is verkeerd en hinderlijk. Maar wie overtuigd mocht zijn of worden, die trede toe en helpe onze nog zeer zwakke gelederen versterken.

Aan mijne Haagsche lezers, indien ik er hebben mag, deel ik, ook daartoe, mede dat zoo zij de geschriften, aan den voet van sommige bladzijden aangehaald, of andere over de geheel-onthouding willen lezen, zij mij steeds met vreugde bereid zullen vinden, hun die ten mijnen huize ter hand te stellen. En voorts noodig ik hen minzaam en dringend uit, zoo hun overtuiging dat mede brengt, zich aan te sluiten aan den „Christelijken Broederkring, inzonderheid bedoelende de afschaffing van sterken drank,” van welken ik de eer heb, voorzitter te zijn.

's HAGE, 12 April 1872.

J. H. G.

135

In deze bladzijden bepleiten wij de zaak der geheel-onthouding, dat is: der onthouding niet alleen van sterken drank, maar ook van wijn, bier, tabak, kortom van *alles wat bedwelmt*.

Men beweert gewoonlijk, bij een aantal andere tegenwerpingen, dat deze onthouding aan de *vrijheid* van den Christen te na komt. Een Christen toch — zoo redeneert men — zegt met Paulus: „alle dingen zijn mij geoorloofd.” Geen „raak niet, smaak niet” kan hem binden. Hij mag zich in geen opzicht onder de wet laten brengen, maar moet in de *vrijheid* staan. Welnu, wij willen trachten aan te wijzen, dat wij onthouders zijn *juist omdat* wij de *vrijheid* boven alles begeeren.

Welke is onze christelijke roeping? Zij is niet iets negatiefs, maar iets positiefs. Niet *onthouding*, deze is slechts middel: maar ons doel, waartoe wij bestemd zijn, is *heiliging*. Dus niet onthouding van de dingen des gewonen, aan het stoflijke gebonden levens, waarbij toch fijner of grover zelfzucht overvloedig hare plaats vinden kan. Maar heiliging, door welke alle betrekkingen, ordeningen, toestanden waarin wij verkeerden kunnen, van hooger leven, lichtvolle blijdschap en reinheid vervuld worden. Tot dat doel der heiliging nu gelooven wij, dat onthouding een krachtig en noodzakelijk middel is.

Dit geldt voor alle tijden evenzeer. Bijzonder echter voor

onzen tijd. Niemand die de tegenwoordige toestanden met ernst overweegt, zal ontkennen dat voor ieder onzer de taak om te leven, niet slechts om te *bestaan* maar om waarachtig te *leven*, steeds moeilijker wordt. Alles hoopt zich in ijle haast oopen. De drukten worden overstelpend, de massa der dingen verwart ons hoofd, vermoeit ons hart. Bovenal, de geestelijke dampkring waarin wij leven, is vervuld van machten des kwaads; alom, op elk terrein, omringt ons de verzoeking om, ten gevolge van overprikkeling, in een zekere doffe sluimerziekte te vervallen. Geweldige indrukken volgen elkaar, omdat wij met onzen geheelen tijd mede leven, zoo snel op dat wij ten slotte gevaar loopen, de ontzachtelijkste dingen met een zekere onverschilligheid te laten geschieden, ons over niets meer te verwonderen. Op geestelijk gebied ervaren wij eenigzins hetzelfde, als op het lichamelijke wanneer het spoorweggeratel ons hoofd doet duizelen. Ik zou er gaarne langer over uitweiden, maar ieder lezer gevoelt en ervaart te duidelijk wat ik bedoel, dan dat ik noodig zou hebben, het verder breedvoerig te beschrijven. En vraagt men een woord, dat dezen geheelen toestand samenvattend beschrijven zal, zoo is er geen beter dan: *bedwelming*. Ja *bedwelming*, verdooving door de macht van snel op elkaar volgende, de een den ander jagende en verjagende indrukken, dat is het karaktermerk van onzen tijd voor de groote menigte. En de groote taak des levens van hem die waarlijk als mensch, d. i. als Christen, deze indrukken beheerschen, zelfbewust handelen wil, is bovenal daarin bestaande dat men *wakende*, *nuchteren* zij in den vollen diepen zin van dit woord. Om dus voor onze levenstaak berekend te zijn, daartoe is ons ten allerdringendste noodig, *matig* te wezen. Matigheid is in alle opzichten en op elk terrein de voorwaarde tot tegenwoordige en toekomstige kracht. Bij het beroemde „ken u zelveu” was ook het „niets te veel” de spreuk der hoogste

Grieksche wijsheid. Gij weet het, zoo gij eenige ervaring hebt, en niet te trotsch zijt om uit uwe teleurstellingen te willen leeren. In matigheid ligt altijd krachtbesparing. Wat gij waarlijk ernstig meent, daarover spreekt gij in gemeten woorden. Het vooruitzicht van 's avonds een gewichtig werk te moeten doen, dat geest- en lichaam in beslag zal nemen, houdt u, zoo gij uw belang wel begrijpt, aan uwe middag-tafel sober. Zoo is het in 't geheele leven. Alibert, de lijfarts van Lodewijk XVIII, de beroemde schrijver van de „physiologie der hartstochten” zegt: „het wezen dat zich het best bewaart, is dikwerf dat, hetwelk het minst gebruikt voor zijn onderhoud. De kunst om wel te leven is de kunst om zich te onthouden.” Gold dit woord voor vijftig jaren, het heeft des te meer in *onze* dagen zijne toepassing. Om *thands* eenigzins waardig, ik zeg niet uitstekend maar eenigzins waardig, zelfbewust, koninklijk, d. i. christelijk, zijn levenstaak te vervullen, moet men een krachtvol mensch, een held zijn. Niets is daartoe, als middel, noodzakelijker dan *onthouding*. Ik neem hier dat woord in wijde strekking, als een algemeen beginsel, veel meer omvattend dan de bijzonderheden van wijn, tabak, of dergelijke uitwendigheden. Ik raak, ook zonder ze te noemen, de intiemste dingen des huiselijken, persoonlijken levens in verband met *alle* lichaamlijke en geestelijke behoeften aan. In *alles* hebt gij de taak, het „vleesch” te bedwingen, of het leven overmeestert u, de macht der bewegingen dezes tijds werpt u ten gronde. Gelijk op uwe studeerkamer, die een beeld van uw leven is, alle wanorde u verdrietig maakt, uw tijd door zoeken en schikken rooft, u een drukkend gevoel geeft van onder de macht dezer dingen te zijn. Daarom zegt Göthe in zijn Wilhelm Meister terecht, dat *orde* is: beheersching der dingen, zoo als men b. v. een ondoordringbaar kreupelbosch eerst dan beheerscht, wanneer men er paden door heen heeft gebaand,

die in staat stellen al het tusschenliggende te bereiken en te regelen. Deze beheerschende orde nu is soberheid. Want zonder haar liggen de dingen dezer wereld, de omstandigheden des tijds ordeloos rondom, boven op u. De drukten overstelpen, de haast verwacht en ontstemt u. Als een mensch daarover niet heerscht, niet koning is, dan is hij geen Christen, d. i. Gezalfde. Hij beheerscht de natuur niet, en kan haar dus ook niet bevrijden. Immers het leven te heiligen, d. i. de natuur te *bevrijden*, is ons doel. Wij moeten de natuur niet dooden, maar bevrijden. Daartoe moeten wij haar eerst overwinnen *in* ons, om het ook *rondom* ons te kunnen doen. In alles is *opstanding*, verheerlijking, ons doel. Christus' opstanding is de grond onzer kracht, en ook het licht waarbij het doel der wereld, der natuur, onzes eigenen levens, ons duidelijk wordt. ¹⁾ In onze dagen spreekt men, in verband met de communistische woelingen, veel van *eigendomsrecht*. Men grondt dit recht op allerlei theoriën, maar te vergeefs zoolang men de groote waarheid niet aanmerkt, dat de mensch naar Gods Beeld geschapen is. God is in de hoogste mate Hij die zichzelf bezit, die Persoon is. Desgelijks zijn beelddrager, de mensch. Om waardiglijk iets *buiten* mij te kunnen bezitten, moet ik eerst *in* mij recht hebben. Ik moet mijzelf, mijn eigen persoon, bezitten. Al wat ik denk en doe, moet ik door mijzelf begeleiden. D. i. het moet een daad van mijn *wil* zijn. Dan alleen bestaat er ook eigendomsrecht in waarheid. Want alles wat, *ding* zijnde, onze *persoonlijkheid* helpt aanvullen, daar hebben wij recht op. Niet op hetgeen onze hebzucht, onzen hoogmoed, onze lust tot gewelddadige verheffing boven den naaste streelt. Want in dit alles erkent de mensch die zich naar

1) Zie Dr. Ch. de la Saussaye, Prot. Bijdragen, 1ste jaargang, 2de stuk, pag. 130.

Gods beeld geschapen weet, slechts aanvulling van zijn *zondige* ledigheid, onreine begeerte; maar niet aanvulling van zijn ware persoonlijkheid. Om *deze* te vervolledigen, hebben wij in de eerste plaats recht te verkrijgen op de organen van ons *lichaam*. Daarna op de dingen buiten ons, die we ons, zooveel noodig, moeten verwerven. De arbeid ontwikkelt, bevestigt dan zulk bezit, de wet regelt het, en zoo voort. Maar allereerst moet ik eigendomsrecht op de „organen” van mijn lichaam verkrijgen, opdat ik zelf, naar den eisch mijner waardigheid, een organisme zij, d. i. één geheel, waarvan alle deelen door denzelfden edelen levensgeest bezielde zijn. Dit zal wel is waar eerst ten volle bereikt zijn in de opstanding des vleesch. Dan eerst zal ook de geheele schepping een organisme wezen (1 Kor. 15 : 28). Maar in afwachting, in toebereiding daarvan trachten wij onszelfs *machtig* te worden, dat is, vrij te zijn. Dit is de eerste, maar ook nog slechts de algemeenste beteekenis waarin wij onthouding een eisch der christelijke vrijheid noemen. In het licht van Jezus' opstanding zien wij onszelf, naar lichaam en geest, ten nauwste met de geheele natuur, met de gansche geschapen wereld, vereenigd. Wij hebben tegenover haar een roeping, die der *bevrijding*. Even als niet *de natuur ons* God moet bewijzen, gelijk men haar veelal de taak oplegt om (door hare regelmaat, schoonheid, enz.) ons tot een bewijs voor Gods bestaan te strekken, maar, omgekeerd, *wij* aan de *natuur* God moeten bewijzen, wij der zwoegende creatuur die zichzelf niet verstaat, haar diepsten grond, God, moeten aanwijzen, dewijl de mensch „daartoe geboren en daartoe in de wereld gekomen is, opdat hij der waarheid getuigenis geven zou;” — evenzoo moet niet de *natuur ons* bevrijden, zoodat wij haar als een *slavin* zouden laten werken tot ons voordeel, haar uitputten, vernederen, verkrachten: maar, omgekeerd, *wij* moeten *de natuur*

bevrijden. En ten einde daartoe te komen, moeten wij met onszelve beginnen, want wij zijn het middelpunt, de kern, de kroon der natuur: van ons lot hangt het hare af.

Om deze reden nu, om die ware vrijheid te kunnen hebben en geven, moeten wij ons naar lichaam en ziel *heiligen*. Tot die heiliging behoort zeer veel wat wij hier niet bespreken. Een van die vele dingen is het wegruimen, zoo-veel mogelijk, van de beletselen die het *waken* en *bidden* hinderen. En tot dat laatste is wederom, naar onze overtuiging, van veel gewicht, dat de mensch zich van vele dingen onthoude. Om deze reden nu onthouden wij ons van *alles wat bedwelmt*.

Dat doet de *tabak*, welks kracht in de schadelijke, vergiftige *nicotine* bestaat. Wij komen daarop terug.

Dat doet veel sterker nog de *alkohol*, het eigenlijk prikkelend en bedwelmend bestanddeel van „sterken drank” niet alleen, maar ook van wijn en bier. Dat deze alkohol (d. w. z. „*booze geest*”) niet alleen in den vorm van „sterken drank” maar ook in dien van wijn en bier, ten allen tijde, wel opwekkend en prikkelend, maar nooit *voedend* werkt: en dat die opwekking en prikkeling, verre van voordelig en gewenscht te zijn, integendeel altijd in de gevolgen *schadelijk* is, dit een en ander werd zeer dikwerf aangetoond. ¹⁾

Nu is, geheel in samenhang met den onrustigen, haasti-

1) Zie (om vele andere geschriften, vooral van den heer Adama van Scheltema, niet te noemen) daaromtrent „*Gewoonte of wetenschap?* een ernstig woord vooral voor hen, die de gezondheid uit hooger beginsel op prijs stellen. Naar het Engelsch van J. Mackenzie, M. D. door *Christine*.” Amsterdam, L. J. Eckel 1871. Ik heb dit boekje aan onderscheiden ervaren geneeskundigen laten lezen, die mij verklaard hebben dat de daarin medegedeelde feiten *waar* zijn, al was het ook dat zij (wat ik dan voor *hunne* rekening moet laten) zich niet met de daaraan ontleende gevolgtrekking wilden vereenigen.

gen aard dezer tijden en met het ongeloof en de ontkenningen die allerwege verbreid worden, de trek der menschen naar opwekking, prikkeling, buitengemeen levendig in onze dagen. Men heeft het oog van den hemel, van het hooger leven afgewend, zeggende dat men reëel wil zijn, en van *deze* wereld wil genieten. Dus moet men dan ten minste de wanden van den kerker in welken men zich besloten heeft, zoo schoon en onderhoudend mogelijk sieren. Daarom heeft men behoefte aan genot, aan snelwerkend, prikkelend *genot*, aan een schuimenden beker, in figuurlijken en in letterlijken zin. Dit genot zoekt de meer beschaafde in duizenderlei edeler vormen, de minder beschaafde zoekt *hetzelfde* in den vorm van sterken drank. Dit is *overal*, in *alle* landen, tegenwoordig zoo¹⁾, en het heeft, helaas! de zeer begrijpelijke reden, die wij noemden. Om ons tot *ons* land te bepalen, elk jaar worden in ons klein Nederland voor *dertig milioen gulden* (zie de brochure van Werther daarover) voor *dertig milioen gulden* verslonden en weggeworpen aan alcoholische dranken.

Deze geldvermorsing is echter nog het minste. Wat oneindig meer is, dat is de ellende, de onbeschrijfbare zedelijke en stofelijke ellende in de huisgezinnen, welke vooral een leeraar alle dagen ziet. De verdierlijking van den geheelen mensch, de twist, moord, ontucht, die met den sterken drank in verband staan. En waarlijk niet slechts onder de lagere standen is die ellende. Wij beperken onzen blik niet tot de afschuwelijke dronkaards die over onze straten, in lompen gehuld, waggelen of krijschend en joclend den weg onveilig maken. O neen. Hun *gelijken*, hun *broeders* in de bedwelming, zijn de fatsoenlijke heeren die aan hunne maaltijden, zonder ooit

1) Zie de *Redevoering*, door mij naar aanleiding van 1 Kor. 9: 22—27 te Zwolle en te Groningen gehouden en bij L. J. Eckel uitgegeven. De substantie van dit eenvoudig woord is ook in Duitschland en Engeland vertaald en aldaar der aandacht aanbevolen geworden.

„dronken” te wezen, zich tot opgeblazenheid van lichaam en geest vereenigen. De jonge heeren die, zonder ooit „dronken” te wezen, in hun schitterende societeiten hoogst fatsoenlijk hun borreltjes, hun glas wijn drinken, en zich aan den kostelijken tijd niet alleen, maar vooral aan de energie, de frischheid hunner jeugd bezondigen. Tusschen hen en de dronkaards is, wat bedwelming betreft, slechts een verschil in graad, niet in wezen. En in verwaarloozing van hun levenstaak staan beide gelijk. Afzichtelijker doet het de dronkaard, schandelijker en schuldiger voor wie dieper ziet, de krachtvolle fatsoenlijke man. In tijden als de onze, waarin zóó zeer heilige ernst, ingespannen toewijding van alle krachten noodig is, in zulke tijden is het borreltje en wijnglas, *met de tijdverdamping en geestverzwakking die er aan vast is*, eene misdaad; onbeduidendheid des levens, landverraad.

Met blijdschap las ik den *derden druk* van een klein, aandoenlijk boekjen. Het bevat niets nieuws, maar om zijn aanleiding is het gewichtig. *L'ivrognerie, par Demophile* (Lyon, bij Josserand 1871) is geschreven na de ontzettende nederlagen der Franschen. De schrijver, wiens vaderlandsch hart daarover bloedt, wijst duidelijk aan hoe, in verband met de materialistische genotzucht onzer dagen, niet de lage jenever die den gang des gemeenen soldaats doet waggelen, neen maar het „fatsoenlijk” glas wijn dat den burger en officier opblaast, een voornaam aandeel aan Frankrijks ellenden heeft. Van dat matig glas wijn zegt hij: „voor vele menschen is het een tyran, en wel een tyran die hem alle dagen beheerscht, en van wien zij elken dag meer en meer de machteloze slaven worden. Met recht haalt hij Plutarchus' woord aan: „ledigheid, wanorde in levenswijs, en weelde ontzenuwen de sterkste lichamen, oefening en arbeid versterken de zwakste” — en de verklaring van den beroemden genees-

kundige Hufeland: „wie aan zijn kind den wijn onthoudt, verzekert (in dezen) zijn geluk voor de toekomst.” Hun die van 't heilzame, althans onschadelijke, van een matigen prikkel spreken, voert hij tegemoet: „de gewoonte aan prikkels neemt van dag tot dag onze veerkracht weg, en ontrooft ons welhaast de krachten die noodig zijn om niet door het kwade te worden medegesleept. Van dáár, dat zoo weinig drinkers zich verbeteren, ondanks de schande hunner positie. Zij zouden het wel willen, maar zij kunnen niet meer. Zij hebben alle energie, alle zedelijk zelfbeheer verloren, het is te laat voor hen.” Van de vermogenden, die zich in doezeligen „comfort” wikkelen, en „er een glas wijn van nemen,” zegt hij het ferme woord: „zij leven van hun renten, of liever, zij sterven daarvan.” Ja eigenlijk nog meer, dan dit. Door bedwelmende prikkels kunnen wij, inderdaad, iets of veel doen, oogenbliklijk, boven onze natuurlijke krachten. Maar het paard dat de sporen voelt, toont wel meer veerkracht doch wordt niet sterker. Weldra volgt de uitputting. Alzoo wie alcoholische prikkels gebruikt. Men zegt wel dat indien wij in een normale maatschappij, in een onbedorven wereld leefden, er dan geen prikkels zouden noodig wezen: maar nu wèl, omdat wij tot kunstige toestanden verbasterd zijn. Doch op deze wijze leeft — sterft — men van zijn *kapitaal* der levenskracht, niet van de *rente*. Wij erkennen het kunstige van onze toestanden. Het komt dan echter op de vraag aan, om rechte hulp te bieden. Overprikkeling nu achten wij te verhelpen door aanbrengen van wezenlijke kracht, niet door bedwelming. Is er een halve gulden, hij zij dan aan vleesch en voedzaam brood, niet aan bier of jenever besteed. Zoo ook in het groot. „Door zware lasten wordt het maatschappelijk leven gedrukt, zegt men: er is waarlijk wel eens een verzet, een uitspanning, een opwekking noodig!” O ja, onder zware lasten zuchten wij, bij welke de „tiende penning” van

vóór drie eeuwen niets is. Daar zijn de drukkende belastingen die staat en stad vorderen. En dan, driemaal zwaarder dan deze, de belasting die onze traagheid heft. En dan, zesmaal zwaarder, die van onzen hoogmoed. En dan, tienmaal zwaarder, die van onze dwaasheid. Maar juist dáárom, ach dat men ophield met bedriegelijke kunstmid-delen, ach dat men naar de *ware kracht* wou grijpen!

Die kracht is de kracht der *liefde*, die den van God ge-legden band der eenheid tusschen alle leden van 't lichaam der menschheid erkent, en van de gezonde leden, in hunne mate, genezing tot de kranke doet overstromen.

Wij willen althans op haar *wijzen*. Daartoe beginnen wij met *zelf* ons te *onthouden*. Geheel-onthouding eischt de ernst dezer tijden. Hier ligt onze hoofd-bewee-greden. *Om den nood der tijden* ried Paulus aan, niet in 't huwelijk te treden, al is het huwelijk op zichzelf eerlijk en van God ingesteld. *Om den nood dezer tijden*, om de vreeselijke macht die het drankgebruik, die strik des Satans, in onze dagen heeft, onthouden wij ons van *al wat bedwelmt*. Niet uit bijgeloovigen schrik voor een glas wijn. Zoo gij dat denkt, of ons door een monnik-achtige gelofte gebonden acht, zul-len wij u het tegendeel bewijzen door bij dampende cigaar een glas wijn voor uwe oogen te ledigen. Geen wet, geen gelofte bindt ons. Enkel de *liefde* tot den naaste. Buiten deze liefde zijn wij niet *vrij*. Alleen in de liefde toch is de mensch vrij. Zoolang, gelijk een blok aan 't been, de beklem-mende gedachte aan ons hangt, dat wij iets zouden *kunnen* doen om den naaste te waarschuwen of éénigzins te bevrijden, en dat wij het tot nog toe niet deden, zoo lang kunnen wij ons niet *vrij* bewegen. Geheel-onthouding is ons dus *een eisch der christelijke vrijheid*. Ziehier aanvankelijk onzen titel uit-gelegd, wij hopen ook gerechtvaardigd. Om dit laatste nog vol-lediger te maken, gaan wij met onze verandwoording voert.

195

Ons doel is, een krachtig, een voor al het volk merkbaar en duidelijk getuigenis op te heffen tegen het gif dat zijn levenskrachten sloop. Onthouding van sterken drank alléén, met behoud van wijn en bier, is daartoe niet genoeg. Vooreerst stelt ons het gebruik van wijn en bier op de helling, die naar 't gebruik van sterken drank afglijdt. Het onderscheid tusschen beide is niet werkelijk, alleen een onderscheid in een zeker dusgenoemd fatsoen, niets meer. Maar bovendien, als de arme man tot ons, meervermogenden, zegt: „gij hebt uwe likeuren, uw wijn en fijnere dranken, waarom laat gij *ons* dan onzen brandewijn niet? — dan willen wij hem kunnen antwoorden: Ook van *deze* onthouden wij ons. Zoo het zijn broeder ergert, zal Paulus in eeuwigheid geen vleesch eten, hoezeer het op zichzelf geoorloofd zij. Zoo het onzen broeder ergert, al ware wijn en bier onschadelijk en dus geoorloofd, wij zouden ze niet willen drinken.

Niet om eenige gelofte, niet uit onzinnige overdrijving, alleen *om den nood dezer tijden* doen wij wat wij doen. Niet uit wettische angstvalligheid, die zich bij toevallig voorgezette spijs of drank in allerlei kleingeestig onderzoek verdiept, maar *om den nood dezer tijden*. Niet in hartstochtelijk gelijkstellen van deze bedwelmingsmiddelen met werkelijk vergif, zoodat wij, waar wij 't noodig achtten, ze niet elk oogeblik zouden kunnen tot ons nemen, maar *om den nood dezer tijden* getuigen en handelen wij. Dit beginsel is *enkel* een beginsel van geloof, dat is van liefde, gelijk *de nood dezer tijden* ons dringt haar in toepassing te brengen. Geeft niet de liefde, dat is dus, de volle overtuiging omtrent den eisch van *den nood dezer tijden*, aan deze onthouding geest en leven, dan is zij een *wet*, een onevangelische, een voor een vrij mensch, vooral voor een christen, ondraaglijke wet. Men zal dan altijd dóór, terwijl men zich onthoudt, den prikkel der begeerte blijven voelen. Het ondoordacht genomen besluit, en het eergevoel dat er, heimelijk zuchtend, bij

volhardt, zal zich op den duur toch niet kunnen blijven handhaven, en vroeg of laat zal men dit spoor weêr verlaten. Want alleen als het *om den nood dezer tijden*, uit het inzicht der liefde, geschiedt, heeft het kracht naar buiten om te overtuigen, naar ⁱⁿ binnen om ons vrolijk te houden. Van beide hebben wij eenige ervaring. Want alleen *dán* is het ongedwongen en wáár. En op niets wat onnatuurlijk, wat gedwongen en inwendig onwaar is, kan God een zegen geven. Alleen de liefde is de vervulling, en daardoor ook in hooger zinn opheffing, der wet: slechts den *blijmoedigen* geveer heeft God lief, zegt Zijn Woord.

Gods Woord — beveelt het de geheel-onthouding aan? Wettigt het die? Dat wordt altijd op nieuw gevraagd. Wij willen ons antwoord, dat wij gaarne geven, niet op dezen of genen text (hoewel wij u over verscheidene zouden kunnen doen nadenken) maar steeds op hetzelfde beginsel, namelijk dat der liefde, als éénigen waarborg der waarachtige *vrijheid*, doen rusten. Gelijk de Heiland aan den wetgeleerde die hem vroeg: wie is mijn naaste? tot antwoord de wedervraag te bedenken gaf (Luk. 10: 26 b.): wien *zigt gij* de naaste? om hem zoo er over te doen nadenken, *hoe* hij las, niet slechts *wat* hij las — alzoo ook wij. Ook wij antwoorden u: ¹⁾ broeder, die een Schriftgrond eischt, de

1) Met Adama van Scheltema, in een voortreffelijk opstel, getiteld: „hoe leest gij?” in zijn Koning-Willems-huis-bode van 1 Julij 1871. Vooral raadplege men ook voor deze vraag het kleine boekje van denzelfden, dat mij, gelijk ik dankbaar en met vreugde mededeel, van een onverschillige voor de zaak der geheel-onthouding tot een overtuigd aanhanger gemaakt heeft: „Het christen-Nazireërschap, of de onthouding van alles wat bedwelmt, inzonderheid aan zondagschool-onderwijzers als christen-roeping aanbevolen naar Luk. 1: 15.” De godgeleerde zie in Baumgarten's „Apostelgeschiede” hoe groote kracht ter Evangeliebediening Paulus zich te Korinthe heeft bijgezet, door aldus als Nazireër te arbeiden, naar Hand. 18: 18.

groote vraag is ook bij u: *hoe* gij leest, namelijk of gij als onder de *wet* zijnde, of in de *vrijheid* d. i. in de *liefde* staande leest. Dan zult gij zien dat het ook voor u niet de vraag is: *wie* is mijn naaste, of m. a. w. ik heb nog voorlichting, opheldering noodig om te *weten*, wáárheen Gods wil mij richt, maar: *wien ben ik* de naaste, of m. a. w. de vraag is niet, *waar* iemand gewond nederligt, want *dat* zien wij duidelijk genoeg, maar *hoe* ik tegenover hem gezind ben, als de priester of leviet of als de barmhartige Samaritaan: niet voorlichting van mijn denken, maar kracht ter overgave van hart en wil is mij noodig.

„En als ik dan nu lees van den Heer: Hij heeft onze krankheden op zich genomen en onze ziekten heeft hij gedragen. En van Paulus: Wij die sterk zijn, zijn schuldig de zwakheden der onsterken te dragen, en niet onszelven te behagen. Dat dan een iegelijk onzer zijn naasten behagen ten goede, tot stichting. Want ook Christus heeft zichzelf niet behaagd, maar gelijk geschreven is: de smadingen dergenen die U smaden, zijn op mij gevallen.”

„En als dan voorts mij blijkt, dat in plaatsen als deze b. v. een Howard en von Seld gelezen hebben, dat zij de gevangenis der gevangenen moesten deelen om dezen van hun oprechtheid te overtuigen: — dat een reeks van Hernhutters daarin gelezen hebben, dat zij tot de verblijven der melaatschen moesten ingaan om, dóór eigen melaatscheid heen, dezen de liefde van Christus aan het hart te brengen: — dat Amerika's slavenvrienden daarin lezen hoe hun *die* ernst betaamde in 't winnen van Liberia voor den Heer en voor een vrij Christen-negervolk, dat, hoewel geen blank leeraar, geneesheer, onderwijzer enz., daar langer dan drie jaar kon leven, toch in jaren nooit één vrijwilliger voor dien post des doods ontbrak: dan meen ik den Heiligen Geest niet te wederstaan of te bedroeven door een

wederoprichten der wet of insmokkelen van eenigen farizeeuwschen zuurdeesem, maar veeleer dien Christus' plaats bekleedenden Leidsman te gehoorzamen, als ik vrijmoedig uitspreek: Christen, de liefde van Christus behoort u te dringen om de heerschende drinkgewoonten mede te bestrijden, dronkaarts te helpen verlossen, en zwakken, vooral kinderen ten schild te zijn door uwe eigen en vrijwillige geheelonthouding."

Als gij zóó leest, zult gij van laffe letterknechterij bevrijd blijven. Dan zult gij, om slechts één voorbeeld nog te noemen, niet het heilig wonder van Kana tegen ons aanvoeren. Want, daargelaten de vraag, *welke* soort van wijn dáár gebruikt zij, ¹⁾ zult gij dan niet tegen uw geweten liegen door te beweeren dat heden ten dage, *in dezen bestaanden nood der tijden* (bij dezen alleen toch bepalen wij ons gestadig) de Heiland een zoo groote hoeveelheid bedwelmend vocht aan eenig bruilofsfeest ten gebruike zou schenken! Dan ook zult gij, zoo God u van de rechtmatigheid der geheelonthouding overtuigt, wederom de zoo noodige nuchterheid en kalmte in dezen bewaren. Gij zult er aan gedachtig blijven dat, gelijk wij reeds opmerkten en met allen nadruk steeds wenschen op den voorgrond te houden, *niet* in onthouding op zichzelf, niet in iets negatiefs, maar in positieve *heiliging* de eigenlijke taak onzes levens bestaat; en zult daardoor voor overdrijving, voor zekere dronkenschap

1) Men weet dat (zie het bovengenoemde werkje van Mackenzie) uit de druif, (die lieflijke schepping en gave Gods, evenzeer van den *wijn* te onderscheiden als dat veel lager menschenmaaksel, de sterke drank, van het koren waaruit hij gestookt wordt te onderscheiden is) — dat uit de druif *tweeërlei* wijn vervaardigd worden kan. De eene ongegist, en daardoor onschadelijk, goed, de voedende bestanddeelen der druiven in zich bewarende: de andere gegist, en waarvan juist door de gisting de voedende suikerdeelen alcoholisch, dat is, giftig, worden. *Onze* gewone wijn nu is gegist.

van onthoudings-ijver, bewaard blijven. Want voorzeker, al was het allereerste gebod in 't Paradijs een onthoudingsgebod, zoo is toch onthouding, vasten, niets anders dan een *middel*; het *doel* is, zich ontvankelijk te maken voor de inwoning Gods. Gehoorzaamheid is de weg tot alle goed: namelijk om zich ontvankelijk te stellen voor God, die *alleen goed* is. En de zamenvatting van alle geboden der wet Gods „gij zult *niet* begeeren,” ook deze is in haar eigenlijke strekking *niet* slechts negatief. Zij bedoelt: gij zult de hemelse goederen begeeren. Gij zult de liefde, ja den hartstocht uwer ziel, op de eeuwige dingen vestigen. Onthouding nu is niets meer dan een terugtrekken van de begeerte uit de aardse dingen, opdat deze liefdekrachten zich dan gemaklijker op het ware, éénig-waardige voorwerp kunnen richten. Want uit het Paradijs zijn wij voortgekomen. Van dien heerlijk verheven toestand der schuldelooze reinheid houden wij steeds een donkere herinnering over. Aan verheffing, opwekking, verhooging van zijn levenston heeft daarom de arme gevallen mensch behoefte. De bedwelming door wijn en sterken drank is slechts een der vormen onder welke de dwalende zondaar een schijnbevrediging van die behoefte zoekt ¹⁾. Alleen de Heilige Geest, niet de wijngeest, kan vervulling aan die waarachtige, diepe behoefte des menschen, aan dat omhoogstreven naar een idealen toestand schenken. Om dus Adams paradijsvergreep te boeten heeft wel de Heiland in de woestijn gevestigd; maar dat was slechts *middel*. Het eigenlijk *doel* is de „nieuwe wijn” in het Koninkrijk des Vaders, en de heilige blijdschap die er reeds hier beneden ook bij ons een voorsmaak van wezen kan!

Het lust ons weinig, van de hoogte dezer gewijde ge-

1) Zie het uitmuntend opstel van „Christine” over „het beeld Gods in den mensch, bepaling der hem voegende levensopwekking” in de Vereeniging, Christ. Stemmen,” 187/172.

dachten af te dalen tot het beantwoorden van allerlei bijzonderheden op lager gebied. Zoo vraagt gij ons, waarom wij ook het *rooken* bestrijden, en dwingt ons daardoor tot een korte aanwijzing onzer gronden. Eigenlijk hebben wij hiertegen vooral een instinktmatig besef, waaraan wij echter waarde hechten. Er zijn voorzeker, even als tegen den alkohol zoo ook tegen de nicotine, die het voorname bestanddeel van den tabak is, zeer gewichtige wetenschappelijke bezwaren in te brengen. ¹⁾ Maar wij beroepen ons niet bovenal op deze, slechts — gelijk wij zeiden — op ons geestelijk instinkt. Een Christen is een Koning: en een Vorst rookt niet als hij in zijn waardigheid moet handelen — of het moet Napoleon III te Sedan zijn! Of Jolly eenige jaren geleden zijn voordracht over het rooken in de Akademie der wetenschappen te Parijs gehouden, na statistische aanwijzing dat het cijfer der krankzinnigen in Frankrijk jaren lang in gelijke verhouding tot de opbrengst der tabak-belasting gestegen was, *terecht* besloten heeft met deze woorden: „het onmatig gebruik van tabak veroorzaakt een zwakheid van hersenen en ruggemerg welke tot waanzin leidt” — daarover te beslissen laten wij den geneeskundigen over. Maar zeker is het dat deze, aan de oude Scythen en de Noord-Amerikaansche wilden ontleende, gewoonte met de reinste, geëleveerdste werkzaamheid des geestes toch moeielijk te vereenigen is. Intusschen, ook hier zij alle wettelijk rechten over den broeder verre van ons. Ieder zij in zijn gemoed ten volle verzekerd. *Wij* onthouden ons ook van den

1) B. v. bij het proces Bocarmé, voor 20 jaren, zijn o. a. door Orfila, gewichtige proeven genomen die het doodelijke van de nicotine hebben gestaafd. Elk jongen weet bovendien, welk offer hij brengen moet eer zijn lichaam zich in deze tegennatuurlijke mishandeling voegt. Men zie over het rooken „die Rauchhexe — von J. v. Strebel,” 2e Aufl. 1869, een boekje van gemakkelijken vorm, maar van diep ernstigen, hoogst lezenswaardigen inhoud.

tabak, en wel bepaaldelijk wederom uit behoefte aan *vrijheid*, daar alle nevel der atmosfeer, in stoflijken en geestelijken zin, voor *ons* gevoel tegen die vrijheid, klaarheid, zonnig-lichte verheffing boven de daarin dreigende machten (Ef. 6 : 12) een belemmering opwerpt, en wij het merkwaardig woord van een wijsgeer, in 1623 geschreven, ook nu nog van waar-schuwende kracht rekenen: „in onze eeuw is het gebruik van den tabak in ongehoorde mate begonnen overal in te sluipen, en weet de menschen op zoo *geheimzinnige wijze* ¹⁾ te boeien dat, wie er eenmaal aan gewoon zijn, moeielijk daarna zich er van onthouden kunnen.”

Genoeg hierover. Alles hangt daarvan af, dat hetgeen wij doen, eene zaak van liefde, d. i. van *vrijheid* zij. De liefde tot den naaste is in de liefde tot God geworteld. Deze heldere vlam is het die den onzuiveren rook der vleeschelijke begeerten verzwelgt en opgelost houdt. ²⁾ Ziehier het éénig proefhoudend beginsel. Alle dwang zij verre, voor onszelf en voor anderen. Alleen de *vrijheid* heersche, en *haar eisch* worde in ons beginsel der geheel-onthouding erkend. De vrijheid om, te midden van de ontzettende ellende, door bedwelming allerwege in de maatschappij verwekt, als leden

1) Occulta quadam dilectatione. N.B. (Baco van Verulam.)

2) De schoone tegenstelling van de *vlam* en den *rook* is niet van ons; maar van Dante, die in zijn Divina Commedia (Purg. 24) de loutering der vleeschelijke begeerlijkheden aanschouwende, een koor van hemelsche geesten hoort zingen:

..... beati cui *alluma*
 Tanto di grazia, che l'amor del gusto
 Nel petto lor troppo disir non *fuma*,
 Esuriendo sempre quanto è giusto.

d. i. Zalig wien de goddelijke genade *zóó verlicht*, dat de begeerte tot hetgeen ~~men eet~~ of drinkt in zijne ziel haar *rook* niet walmen doet, daar hij hongert en dorst naar de gerechtigheid.

met dat lijdende en strijdende geheel samengesloten, innig daarmede verbonden in levens- en smart- en krankheidsgevoel, door onthouding de kracht te hebben, onze broeders in onze kleine mate tot ontwakken, tot nuchterheid, tot tegemoet gaan van 's Heeren toekomst op te roepen. Onthouding, niet als doel — dat ware een wettisch ascetisme waar wij warsch van zijn — maar als middel, gelijk men de speer achteruit trekt om haar met kracht vooruit te werpen. Onthouding, niet alsof wij dwaselijk meenden, hiermede des Satans wijduitgebreide macht in dezen te kunnen overwinnen. Niet wij, niet ons pogen, zelfs niet onze kracht of ons geweld (als wij het hadden) maar alleen des Heeren Geest kan den vijand overmeesteren. Maar in 't besef onzer groote zwakheid gevoelen wij deze onthouding noodig te hebben, opdat wij niet gansch en al onmachtig mogen zijn, anderen de hand der hulpe te reiken.

De prijs des christens is niet zijn *eigen* behoudenis alleen, maar de behoudenis des geheels, want het enkele lid laat zich van het groote geheel niet scheiden: in dien innigen samenhang bestaat juist zijn leven. Een iegelijk nu, die om 'prijs strijdt, zegt Paulus, *onthoudt zich in alles*: anders wordt hij *zelf*, al ware hij ook een apostel, (dit is de wondere samenhang van den enkele met het geheel door de liefde), anders wordt hij *zelf* des Evangelies ten slotte niet mede deelachtig. (1 Kor. 9 : 23—27). Nu zijn er ongetwijfeld zware worstelingen aanstaande. Tegen forsche machten des kwaads, tegen hoogstgevaarlijke omleidingen des Satans zullen wij in de laatste tijden hebben pal te staan. In de banden der duisternis zijn wij, als gemeente, voor een groot deel vastgestrikt. Ernstige strijd en waakzaamheid zal noodig wezen. Dit geslacht vaart niet uit, dan door vasten en biëden. Niet door bidden alleen, maar door *vasten* ook, opdat het gebed de vleugelen beter uit kunne slaan. Daarbij komt, dat een groot deel van de macht der verzoeking onze

eigen schuld is. Bij voorbeeld, menig wellustige is thans een hulplooze slaaf zijner hartstochten omdat hij vroeger den prikkel niet wederstaan, de fantasie niet getemd, het opstandingslichaam niet door het eten van 's Heeren vleesch en het drinken van zijn bloed in zich ontwikkeld heeft. Of wel, de eene of andere op zichzelf onschuldige gewoonte heeft eene belemmerende macht over ons verworven, omdat wij ons lichaaamlijk leven zorgeloos in deze plooi zich hebben laten vrouwen die nu, uit langdurige gewoonte, telkens in dezelfde richting dicht valt. Indien wij deze zwakheden als *schuld* erkennen, en tot het kruis ernstiglijk vluchten, dan, maar ook dan alléén, hebben wij waarborg van overwinning. Maar, al zijn wij aldus in Christus rein, herboren en opgestaan, toch blijven wij in onszelve zwak. Deze verstrietheid in de banden van het vleesch belemmert de gemeente zeer in het verwachten van de toekomst haars Heeren, en in haar eigen toebereiding opdat Hij kunne komen en ons tot zich nemen. Door wereldsgezindheid maken wij de toekomst des Heeren, in plaats van de laatste heerlijke voltooiing van ons opstijgend leven, tot een min of meer plotselings afdalend wonder: tot verbreking van deze wereldgeschiedenis in plaats van tot hare kroon. Van daar een onevangelische scheiding tusschen het geestelijk leven, het leven met den Heer, en tusschen het gewone, dagelijksche, wereldsche leven. Zoo komt het dan ook dat dit geestelijk leven een zekere *gespannen* toestand wordt, van waar uit men zich, na er in verkeerd te hebben, weêr tot het ongespannen, „natuurlijk” leven terug moet begeven en verstrooiing, aangename prikkeling, zinlijk opwekkende dingen meent te behoeven om zijn noodzakelijk evenwicht, zijn harmonie terug te bekomen. Dit is verkeerd en jammerlijk. De ware harmonie toch van ons geheele wezen is juist dán bereikt, wanneer wij in de heilige atmosfeer van onzes Konings gemeenschap leven. Dit

is een sterking voor lichaam en ziel, en ook het verstand wordt dus georiënteerd, in het juiste licht gesteld, ter beschouwing van *deze* wereld en de dingen des dagelijkschen bestaans.

Zoo wij dus ernstig met het *geheel* der maatschappij mede leven, den band der eenheid met haar gevoelen, zullen wij ook pijn hebben aan haar lijdend lichaam.

De onthouding zal ons, niet als wettische regel, niet als een dwingend verband, maar uit de gemeenschap des schuldgevoels en der liefde, een van zelf opkomende leefregel worden. Zoo is zij het ons, geheel-onthouders. Wij hebben niets te maken met die tot vermoeiens toe steeds herhaalde redeneeringen over afschaffing of matigheid, met die casuïstische bespreking van allerlei gevallen die voor kunnen komen, kortom met die geheele strijdletteratuur over den sterken drank, welke maar al te dikwerf den indruk maakt van een philanthropische drukte of liefhebberij gelijk er zoo vele zijn. Wij maken van de geheel-onthouding volstrekt ook niet eene met luid rumoer vooropgezette hoofdzak onzes levens. Wij willen eenvoudig christenen zijn, en als zoodanig nuchteren blijven en waken om de toekomst onzes Heeren te verwachten. Wij, dat wil zeggen, de geheele gemeente welke een lichaam is, want wij kunnen ons van dat groot geheel niet afzonderen, en gevoelen zijn zwakheden en zonden mede als de onze. Nu ontmoeten wij op onzen weg, in onze levensbewegingen, een zeer ver uitgestrekte heerschappij der *bedwelming*, die lijnrecht tegen de door den Heer geëischte nuchterheid dergenen die Zijn toekomst verwachten (1 Thess. 5: 6) overstaat. Deze *bedwelming* heeft vele vormen. Die der dronenschap, der fatsoenlijke en der gemeene, is voorwaar de eenige vorm niet. Zelfs niet de meest gevaarlijke. Des Satans werkingen bestaan bij sommige menschen in hui-veringwekkenden strijd dien zij te voeren hebben: in hevige

worstelingen, om bepaalde doeleinden te bereiken of bepaalde gevaren te boven te komen. Maar bij de meesten is des Vijands werking een zeker slaapwekkend wuiven met vampyrvleugelen om, als ze sluimeren, hun levensbloed af te zuigen. Een algemeene, het gansche leven verlammeende toonloosheid van bestaan, omneveling des gevoels van den oneindigen *ernst* des hemels en der helle gelijk des aardschen levens dat, van deze beide terreinen, boven en beneden, aangezocht, daar tusschen in ligt. Terwijl alzoo de wereld en de gemeente droomt, geschieden groote dingen. Jezus is in de stervensbenauwdheid, agonie, zegt Pascal, tot aan het einde der wereld, en 't is geen gelegenheid om te slapen gedurende dien tijd. Intusschen slapen de discipelen in Gethsemané juist daarin, en het is „de ure en de macht der duisternis.” Deze bedwelming gevoelen wij zeer, en hebben onophoudelijk waken en bidden noodig om niet in haar te bezwijken. Nu is ééne van haar vele vormen de *dronkenschap*, de fatsoenlijke en de gemeene. Tegen haar en 't geen aan haar verwant is, stellen wij ons op de boven niteengezette wijze. Wij doen het niet omdat wij meenen dat daarmee nu alles gedaan is. Niet omdat wij tegen een bepaalde zonde een genootschap willen oprichten, gelijk men ons soms vraagt: waarom richt gij dan ook niet tegen de wellust, tegen de gierigheid, enz. een genootschap op? Wij *hebben* geen genootschap, geen reglementen, geen gelofte. Slechts verklaren wij elkander, tot teeken van onderling verstand en tot samenwerking, waar 't mogelijk is, dat wij ons onthouden van alles wat bedwelmt. Wij verklaren dit ook aan de geheele maatschappij, opdat velen, zoo mogelijk, daarover mogen nadenken en zich met ons wapenen tegen 't gemeenschaplijk gevaar. Wij doen dit met eenige warmte, want wij zijn dezer zaak hartelijk genegen. Maar toch in stilheid en eenvoud, zoo wij hopen. Wij doen het omdat de christelijke

vrijheid ons boven alles gaat. De vrijheid die, naar Paulus' uiteenzetting, zich openbaart door elkander in de liefde te dienen. De bedwelmingsellende der maatschappij en der gemeente benauwt, beklemmt ons tot stikkens toe. Zoo lang zij bestaat, *kunnen wij niet vrij zijn*, want het hangt over ons als een verdonkerende nevel. Dit hebben wij met alle christenen gemeen. Maar wij achten dat, in de toestanden waarin wij verkeerden, die bepaalde bedwelmingsvorm welke zich in de vele gedaanten der dronkenschap openbaart, bestreden moet worden langs een weg waarvan het begin is, zich volstrektelijk, zooveel in ons is, te *onthouden*. Het is slechts een begin, een zwak begin, niets meer. Maar volgens ons oordeel, een *noodzakelijk* begin. Dit inzicht is, tot ons leedwezen, niet algemeen. Alle geloovige christenen zijn het eens omtrent het doel, slechts het inzicht aangaande de middelen verschilt. Laat ons dan althans dat *doel* met ernst willen. De nood is vreeselijk, de ellende is groot. De dronkenschap neemt hand over hand toe, sleept huisgezin aan huisgezin voor onze oogen in den afgrond. En *wij* zeggen dat wij in een verrezzen, d. i. over den dood in *al* zijn vormen machtigen, Heiland gelooven! O dat dit geloof ons niet tot een vernietigend gericht zij. Hoe vaak voert men ons tegemoet: gij die den drank wilt afschaffen, goed, maar *geeft iets beters in de plaats!* Staan wij, gelijk men zegt, met die vraag verlegen? kennen wij dan, wij die den Naam des Heeren Jezus belijden, kennen wij dan de *waarachtige* opheffing, verkwikking, levensverhooging, geestdrift niet welke, naar dezen *rechtmatigen* eisch, voor de valsche, bedwelmende *in de plaats* moet treden?

Ja, rechtmatig noemen wij den eisch, aan de belijders van Jezus Christus gedaan, dat zij sterk, dat zij vol levensfrischheid, dat zij in niets verlegen mogen zijn: dat zij, waar zij iets afkeuren dat gewoonlijk in de wereld voor goed

gehouden wordt, dan ook op overtuigende wijze mogen aantoonen dat zij iets *beters* daarvoor in de plaats hebben. Wat is het dan, dat der matte, vreugdelooze, van allerlei bang voorgevoel somber gestemde maatschappij een nieuw leven in plaats van het schijnleven hetwelk wij afkeuren, geven kan? Alleen de liefde, de waarachtige liefde van Jezus Christus, die zijn leven in ons is. O laat ons bidden en strijden om kracht om haar te toonen, te toonen in duizend vormen en ook in ernstig bestrijden van de *bedwelming* die lichaam en ziel sloop. Laat ons niet verflauwen in toorn tegen den vijand die zoo schrikkelijke verwoestingen aanricht, gesteund, helaas! door de onverschilligheid van duizenden die anders moesten doen en gevoelen.

In eene zijner wegslepene predikingen deelt Thomas Guthrie mede hoe hij, met velen, een ijsselijk tooneel aanschouwd had. Een ellendig vader, door gedurig drinken tot waanzin gebracht, stiet, eer men het verhinderen kon, zijn twee kinderen in een bruisenden stroom en sprong hen na om mede te verdrinken. Het jongske hield zich gelukkig aan een rotskloof aan den oever vast, en werd gered. Maar het zevenjarig meisje, nog gillende dat haar vader haar toch los mocht laten, werd door den verbijsterde bij de haren naar beneden getrokken onder den stroom die beiden bedolf. Ontzettende aanblik! En toch, wij moeten, helaas! zeggen dat wij dikwerf, ja dagelijks bijna hetzelfde, onder andere vormen, zien. Niet zulk een plotselings vermoorden, maar wel, wat in den grond nog vreeselijker is, een onophoudelijk, jaren lang voortgezet sloopen van lichaam en ziel, verdierlijken van 't geheele wezen, verwoesten van 't gansche huisgezin, vermeederen van de ellende die, als een dreigend spook dat van toekomstige vernieling der maatschappij profeteert, door onze steden en landen waart. Welnu nog eens, gij nijvere burgers, met een matig en schijnbaar onbeduidend,

maar toch in den grond uwe zedelijke kracht ondermijnend drankgebruik: gij fatsoenlijke heeren en vrouwen met uwe hoogbeschaafde, weelderige levenswijze, — ziet toe, ziet toe dat gij aan die walgelijke buitensporigheden van welke gij u met weerzin afwendt, niettemin in den grooten Dag niet medeplichtig bevonden wordt, als gij *niet* hebt gedaan wat in uwe macht was om daar tegen te werken en te getuigen.. Gij noemt onze beschouwing, onze handelwijze overdreven? Gij zijt door onze redenen niet overtuigd? Welnu, telkens als gij u dan in uw matig drank- of wijngebruik verheugt, zend tegelijk daarbij, zoo gij kunt, een stil gebed op tot God, dat het Hem behage, de vreeselijke macht der bedwelmung in onze maatschappij en in de gemeente te keeren, te overwinnen gelijk Hij die alleen overwinnen kan, namelijk door de toewijding des harten en des levens van hen die in Jezus Christus belijden te gelooven — ook mede door uzelfen!

Dit staat vast, tegen den Alkohol, d. i. den *boozen* geest, helpt ons niemand anders dan de Heilige Geest. Gij die in deze grondovertuiging met ons samenstemt, maar tegen ons middel, de geheel-onthouding, bezwaar hebt, geeft een beter middel, zoo gij het weet, betreedt een doeltreffender weg, zoo gij hem kent. Wat mij aangaat, ik heb in deze bladzijden een poging gedaan om mijnen broederen aan te bevelen den weg, mij gewezen door voorgangers die ik dankbaar en met vaste overtuiging volg. Mogen ze de hoofdstrekking van dien weg met toegenegenheid overwegen gelijk ik haar in titel en slotwoord opgeef als:

Geheel-onthouding, een eisch der christelijke vrijheid.
